

Andrej Gustinčič

Zadnja romantičarka

Žarek v srcu | Let the Sunshine In

leto 2017

režija Claire Denis

država Francija

dolžina 95'

V kontekstu njene vloge v filmu **Žarek v srcu** (*Un beau soleil intérieur*, 2017) režiserke Claire Denis se je zanimivo spomniti, kakšen vtis je pustila Juliette Binoche na začetku svoje kariere. Kronično nesrečna Isabelle v novi komediji Claire Denis je razočarana različica podobe, ki jo je igralka ustvarjala pred tridesetimi leti. Namesto da bi jo idealizirala, jo je tokrat režiserka izpostavila posmehu. Film sledi Isabelle, slikarki v petdesetih letih, njenim odnosom s tremi moškimi in možnemu začetku četrte ljubezni, medtem ko se bori z občutkom, da je zanjo prepozno za ljubezen, ki jo je zaobšla. Claire Denis je film sestavila iz dolgih prizorov, ki sledijo čustvenim in razpoloženskim nihanjem v ljubezenskem razmerju ter razkrivajo protislovja in temeljno neskladje med junakinjo in moškimi, ki jih ima rada. Humor nastaja iz prepoznavanja vijugaste poti strasti in poželenja. Humor je krut, gre namreč za komedijo razočaranja, in zaključna poanta vsake ljubezenske šale je pretresljivo prizadet obraz Juliette Binoche, ki se po vsakem intimnem debaklu junaško bori proti solzam. Sekvenca, v kateri Isabelle končno uspe spraviti v posteljo egoističnega in v bistvu prestrašenega mladega igralca (Nicolas Duvauchole), je značilen primer metode filma. Ko zapusti njeno stanovanje, se ona zadovoljna nasloni na zid in izgovori besedo »čudovito«. Naslednji rez prikaže turobni obraz ljubimca, ki ji naslednji dan hiti pojasnjevati, da to, kar se dogaja med njima, ni ljubezen, in da ima on tako ali tako rad zgolj tisto, »kar je prej«. Isabelle posluša, poskuša nekako rešiti situacijo, a ji nikakor ne uspeva – on ima namreč še svojo družino in ta večer je na vrsti, da prinese domov pico. »Živela družina,« reče le napol ironično in pusti junakinjo na cedilu.

Pikra komedija dobi dodatno univerzalnost, če jo gledamo kot nadaljevanje ali pa morda komentar junakinj, s katerimi je igralka zablestela v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Režiserka se opira na tezo, da na filmske zvezde gledamo

kot na resnične ljudi, in da so njihove filmografije v bistvu njihove biografije. Z drugimi besedami to pomeni, da so vsi liki, ki jih je kadarkoli igrala Juliette Binoche, vsaj do neke mere en sam lik, čigar življenju in staranju smo pričre pred filmskimi platni. Sam sem jo prvič videl leta 1988 v **Neznosni lahкости bivanja** (*The Unbearable Lightness of Being*, Philip Kaufman) kot Terezo, natakario v češkem zdravilišču; zaljubi se v zdravnika Tomaža (Daniel Day Lewis), ki je tam na obisku, in mu sledi v Prago. Vsa ljubezen, ranljivost in hrepenenje so vidni na njenem obrazu. Veselje, ko ugotovi, da je Tomaž ljubosumen, ker je plesala z drugim moškim, je odkrito in preprosto, tako kot je preprosta bolečina zaradi njegove nezvestobe. V tem filmu je bila stara triindvajset let in njena igra je imela v sebi nekaj otroško neposrednega; neustrašni, nesebični čustvenosti se ni bilo mogoče upreti. Dve leti prej je v filmu **Mauvais sang** (1986) Léosa Caraxa, režiserja, ki je znal oblikovati njeno podobo pred kamero, igrala nemogoče romantično Anno. Zaljubljena je v starejšega Marca (Michel Piccoli), ki pa je hkrati predmet poželenja mlajšega Alexa (Denis Lavant). Anna prizna, da zanjo že od otroštva dalje velja, da ko enkrat začne jokati, ne more več nehati. »Kot da imam hemofilijo,« pravi. Njen obraz je središče filma; ustnice so vlažne in njene solze se svetlikajo kot dragulji. To igralko bi si lahko predstavljali v kakšnem francoskem filmu iz tridesetih let, v katerem bi zaradi nje umrl Jean Gabin.

Filmska zgodovinarka in kritičarka Ginette Vincendeau je zapisala, da je Juliette Binoche osrednja figura neo-romantičnega trenda v francoskem filmu osemdesetih in devetdesetih let prejšnjega stoletja.¹ Zapisala je tudi, da junakinje, ki jih igra, pogosto definira prav to, da so zaljubljene, in da »nepričakovan nasmeh, ki razkrije majhne bele zobe, presenetljivo in magično preobrazi njen obraz iz melanholičnega v radostnega.«² Njena podoba je zlitje »seksualne privlačnosti francoskih ženskih ikon (Bardot, Deneuve) z bolečino moških zvezd (mladega Depardieuja, recimo). [...] Z drugimi besedami, erotizirala je bolečino,« je še zapisala kritičarka.³

Od takrat je minilo skoraj dvajset let, v tem času pa je Juliette Binoche nastopila v številnih filmskih vlogah, za katere navedeni opis ni več ustrezen; spomnimo se le intelektualke, ujete v strupenem zakonu v filmu **Skrivo** (*Caché*, 2005) Michaela Hanekeja. Toda za **Žarek v srcu** se zdi, da igralka in režiserka zavestno obujata tisto intenzivno romantično mladenko iz osemdesetih. Njen obraz se še vedno fluidno spreminja iz radostnega v nesrečnega, z osupljivim nasmehom in jokom. Zadnji prizor, v katerem obišče vedeževalca (Gérarda Depardieuja, ki znova dokaže, da je eden največjih francoskih igralcev), spet fetišizira njen obraz v stalnem lovljenju ravnovesja med upanjem in melanholijo. Še vedno je ženska, ki ne zmore skriti občutkov. Njene emocije so jasne

Žarek v srcu, 2017

in močne, le da svet, ki ga Claire Denis ustvarja okoli nje, ni niti najmanj romantičen. Ko ljubimcu bankirju pove, da je zaljubljena vanj, in ga prosi, naj vsaj malo skrbi zanjo, vemo, da on te ljubezni ni vreden in da zanjo zagotovo ne bo skrbel. *Žarek v srcu* deluje, kot da je junakinjo iz filmov moške romantike *Neznosne lahкости bivanja* in *Nečiste krvi* zdaj prevzela režiserka brez iluzij.

Film je navdihnila knjiga Rolanda Barthesa *Fragmenti ljubezenskega diskurza* (Fragments d'un discours amoureux, 1977) in je na svoj način esejističen. Dolgi prizori, iz katerih je sestavljen, se lotevajo tem, kakršna je erotična moč prezira (»Pomislila sem, kakšen prasec je, in mi je prišlo,« pove Isabelle prijateljici o samozadovoljnem bankirju), nesmiselnost besed v primerjavi z dejanji, ambivalentnost občutkov ob prijateljevi sreči, negotovost, ki se izraža kot snobizem, negativna moč nenadne geste, ki lahko pokvari seks.

Claire Denis nikoli ni bila sentimentalna režiserka. Od gledalcev ne zahteva, da jočejo zaradi usode njene junakinje. Nič v filmu ne nakazuje, da bi se Isabelle močno razlikovala od ljudi okrog sebe. Ljubimcu iz delavskega razreda povzroči bolečino, ko mu ponovi žaljive besede ljubosumnega lastnika galerije Fabricea, ki ne razume, kaj razen eksotike jo privlači na manj izobraženem moškem. »Lahko bi se zaljubil v frizerko, pa ne bi živel z njo,« ji pove ljubosumni kolega. »Morda bi spal z njo.« In ona to brez pomisleka ponavlja svojemu ljubimcu (Paul Blaine). Igralec Bruno Podalydès v vlogi Fabricea upodobi enega v nizu mojstrskih miniaturnih portretov tega filma, človeka,

čigar telesni jezik izdaja njegovo pretresenost, da je Isabelle lahko ne le z drugim moškim, ampak z moškim, ki sploh ni iz njihovega kroga. Sama Juliette Binoche je povedala, da je bila pozitivno presenečena, ko so gledalci doživeli film kot komedijo. Ampak komedija je vedno sestavljena iz bolečine in režiserka je nikakor ne poskuša skriti. Kot da nas izziva z vprašanjem, ali si jo upamo sprejeti.

Ni si težko predstavljati, da bo ta film odbil veliko ljudi. Moške morda zato, ker so jim tako čustvene ženske nadležne; ženske pa morda zaradi tega, ker Isabelle – kot da še nikoli ni slišala za feminizem – srečo išče izključno v odnosih z moškimi. Scenarij je navsezadnje precej banalen, in lahko si mislimo, da bi se z drugo režiserko in z drugo igralko film končal z vrhuncem pri vedeževalcu, na neznosno poučen in očiten način. A Claire Denis in njen ansambel večje obvladata komedijo in brezno osamljenosti, ki leži pod njo. Tako ustvarita film z veliko romantično zvezdo, ki upodablja univerzalno figuro: neuničljivo romantičarko, ki svojo srečo kljub vsem porazom še naprej išče v objemu ljubljenega. **E**

¹ Vincendeau, Ginette: *Stars and Stardom in French Cinema*. London in New York: Continuum, 2000. Str. 246.

² Prav tam, str. 247.

³ Prav tam, str. 250.